Р-7641
23
694

Управління СБУ
по Сумській області

фильтрационное

ДЕЛО № 16368

Третьяк

Мария Федоровна

начато 26 февраля 1947г
окончено 7 мая 1955г.

на 7 листах

ДЕРЖАРХІВ
Сумська обл.
Фонд № Р-7641
Опис № 23
Архівний № 694

Під час весняних польових робіт більш високих виробничих показників досягли окремі передовики Лохвицької та інших МТС України.

В результаті історичної перемоги над гітлерівською Німеччиною, здобутої Червоною Армією під керівництвом товариша Сталіна, наша країна дістала можливість перейти до мирного розвитку. Тепер, коли війна закінчилась, відбудування сільського господарства піде ще швидше. Тепер для його відбудування можна зробити більш ніж торік. Та й не тільки можна, але й треба більше зробити, бо для цього у нас є всі можливості.

У відбудуванні сільського господарства України велике значення має боротьба за високий урожай 1946 року. Оранкою чистих парів закладається фундамент високого врожаю озимих 1946 року. В цьому році колгоспи України повинні підняти чистих парів 3.680 тисяч га, або більше ніж на 400 тис. га проти минулого або 1940 року. На 5 червня план підняття парів виконаний на 24 проц. Найближчим часом необхідно закінчити оранку парів, тримати їх в чистоті від бур'янів і в пухкому стані. Добре оброблені пари є надійним засобом для очищення колгоспних і радгоспних ланів від численних бур'янів, що розмножилися в період німецької окупації.

Перед війною було ухвалене рішення ЦК КП(б)У і Раднаркому УРСР про будівництво гноєсховищ і впорядкування зберігання місцевих добрив. Тепер

но зібрати і вивезти їх урожай на цукрові заводи і приймальні пункти, широко застосувавши довгочасне польове кагатування, і тоді ми зможемо дати країні значну кількість цукру.

Про підготовку і проведення збирання врожаю. Необхідною передумовою для найшвидшого відбудування сільського господарства є успішне завершення весняної сівби, добрий догляд посівів зернових і просапних культур, своєчасне проведення сінозбирання, зразкова підготовка до збирання врожаю.

Вже залишилось мало часу для підготовки до збирання. Колгоспи й радгоспи України і в цьому році повинні проводити збирання врожаю в умовах недостатньої кількості збиральних машин і тягла. Наявними збиральними машинами можна буде зібрати трохи менше половини врожаю зернових культур, в тому числі комбайнами 8—9 проц. Трохи більше половини доведеться збирати вручну.

Тим то партійні, радянські й земельні органи, правління колгоспів, директори МТС і радгоспів повинні по-більшовицькому готуватися до збирання врожаю, проявляти особливе дбання про ремонт комбайнів та інших збиральних машин, про підготовку до початку збирання кіс, серпів, ручних грабель та іншого дрібного реманенту.

Від моменту визволення України від німецьких загарбників проведено велику роботу по відбудуванню транспортних засобів сільського господарства. Проте треба відзначити, що навіть при великому невистаченні транспорт-

втрачена для збирання жодна година, щоб повністю були використані всі наявні комбайни, жатки - самоскидки, лобогрійки, снопов'язалки, жатки - кошнувачі. Врожай треба зібрати якомога швидше.

Як і в минулому році, ми тепер робимо упор на тому, щоб якомога швидше скосити зернові культури, зв'язати їх у снопи, скласти в копи і просохлий хліб заскиртувати. В 1944 році в результаті проведення на Україні масового скиртування хлібів колгоспи й радгоспи, в умовах незабезпеченості тяглом і молотарками, досягли значних успіхів у збереженні врожаю.

В цьому році ми повинні заскиртувати, приблизно, 10 мільонів гектарів зернових культур, обмолот яких, виходячи з наявності молотарок і комбайнів, триватиме 2—3 місяці, а в ряді колгоспів і районів і довше.

Треба сказати, що керівники деяких обласних і районних організацій в минулому році самі довгий час не розуміли всієї важливості скиртування при недостатній забезпеченості тяглом і молотарками і не допомогли колгоспникам розібратися в суті рішення травневого пленуму ЦК КП(б)У в питанні скиртування. В цих випадках скиртування було пущено на самоплив.

В минулому році нам довелося зустрітися в деяких областях з надто великими скиртами, а в інших з дуже малими скиртами.

На жаль, Наркомзем УРСР не поставив цього питання з усією гостротою і своєчасно не

для кожного району і колгоспу середній розмір скирт, виходячи з обліку наявності тягла в колгоспі і врожайності зернових культур, щоб швидше і краще заскиртувати весь хліб, зібраний жатками-самоскидками, лобогрійками та іншими збиральними машинами, а також вручну.

Коли хліб буде складений в скирти, то можна сказати, що найважливіша частина збирання вирішена. Деякі товариші міркують так, що коли в полі поставлено багато скирт, то це викликає ряд незручностей і тому від невеликих скирт треба відмовитися. Звичайно, скиртування з невеликих площ має ряд істотних недоліків: доводиться частіше перекозити молотарки з одного току на інший; в господарстві виникає багато токів, що трохи ускладнює обробіток грунту; до деякої міри погіршується зберігання хліба і хлібних кормів.

Але, з другого боку, якщо затягти скиртування і копи почнуть мокнути, то всяких незручностей буде значно більше. Треба хліб скласти у більшу кількість скирт. Це дасть можливість заскиртувати його швидше і вберегти урожай від втрат.

Підрахунки показують, що мінімальна площа скиртування повинна забезпечити роботу складної молотарки, яка працює з трактором, не менше ніж на один день. Це означає, що для молотарки МК-1100 при врожайності 12 центнерів з гектара хліб повинен скиртуватися на одному тоці з площі, приблизно, в 10 га. При меншій площі, скиртованого хліба на одному

кому радіусі підвозу снопів скиртування вручну продуктивніше, ніж скиртування на живому тяглі, особливо на коровах, абож витрати робочої сили при обох способах приблизно рівні, не враховуючи витрат тягла. В ряді колгоспів установлено, що виробіток двох колгоспників на скиртуванні вручну при невеликому радіусі підносу снопів більший, ніж виробіток двох колгоспників, які скиртують хліб при підвозі снопів на двох коровах. Низький виробіток на скиртуванні хліба живим тяглом у цьому випадку викликається більшою питомою вагою витрат часу на навантаження і розвантаження гарб.

Найдоцільніше поєднувати на скиртуванні роботу вручну і на живому тяглі, що дає можливість краще використати і робочу силу й живе тягло. Такий спосіб скиртування полягає в тому, що в центр скиртованої площі приблизно в 3—4 га снопи зносять у скирти вручну, а з решти площі підвозять на живому тяглі. При цьому способі скиртування досягається значна економія в живій тягловій силі при незначному збільшенні витрат праці на одиницю скиртованої площі в порівнянні з скиртуванням тільки на живому тяглі.

У нас є всі можливості своєчасно і без втрат скосити зернові культури, зв'язати в снопи, скласти в копи і заскиртувати врожай, а також своєчасно обмолотити його із скирт.

(Закінчення в наступ. номері).

будьяких ознак ні на землі, ні на небі, які б провіщали поступки або навіть вигнання більшовиків з території Речі Посполітої.

Нарешті, «керівники трьох союзних урядів» вирішили, що східний кордон Польщі повинен проходити по лінії

Звєжинський О. К. підтвердив, що зазначена вище газета видавалася підпіллям, керівником якої був і він. Що ж стосується безпосередньо номера газети від 21 лютого цього року, то ця газета вилучена у Звєжинського на його конспіративній квартирі і належить йому (л. с. 311, 314, т 7).

ФОРМУЛА ОБВИНУВАЧЕННЯ

Слідство вважає встановленим, що:

1) обвинувачені в цій справі **Окуліцький Л. Б., Янковський Я. С., Бень А. В. і Ясюкович С. Г.** після визволення території західних областей України і Білорусії, а також Литви і Польщі були організаторами і керівниками польських нелегальних організацій на цій території, які проводили активну підривну роботу в тилу Червоної Армії.

2) обвинувачений **Окуліцький** при участі обвинувачених **Янковського, Бень** і **Ясюковича,** діючи за вказівками польського емігрантського «уряду», неправдиво заявивши Радянському військовому командуванню про розпуск «Армії Крайової», в дійсності зберегли її штаби, офіцерські кадри і на цій базі створили нову законспіровану військово-політичну організацію під наіменуванням «НЕ» «Непідлеглість» («Незалежність»), з метою продовження підривної роботи в тилу Червоної Армії і підготовки військового виступу в блоці з Німеччиною проти СРСР;

3) керували підривною діяльністю створених ними підпільних організацій, спрямовували її на вчинення терористичних актів проти бійців і офіцерів Червоної Армії, диверсій на комунікаціях Червоної Армії, несучи таким чином всю моральну і політичну відповідальність за диверсії і за терористичні акти, вчинені в тилу Червоної Армії;

4) всупереч наказові Радянського військового командування про обов'язкову здачу приймально-передавальних радіостанцій. зброї і боєприпасів, приховали їх і використали для підривної роботи проти Діючої Червоної Армії;

5) обвинувачений **Окуліцький** займався проведенням розвідувально-шпигунської роботи в тилах Червоної Армії;

6) що обвинувачені **Пайдак А. Ю., Пужак К. В., Звєжинський О. К., Багінський К. С., Мерзва С. Ф., Стипулковський З. Ф., Чарновський Є. С., Хацінський І. А., Урбанський Ф. А., Міхаловський С. Ф., Кобилянський К. С.** і **Стемлер-Домбський Й. Г.** брали участь у підривній діяльності польського підпілля на території Польщі в тилу Діючої Червоної Армії, були поінформовані про невиконання керівниками підпілля наказів Радянського військового командування про здачу прийнаяними у справі документами, речовими доказами, зізнаннями свідків та інших обвинувачених.

На основі викладеного **обвинувачуються:**

1. **Окуліцький** Леопольд Блажевич, 1898 року народження, уродженець села Окуліца, Краківського воєводства, поляк, польський громадянин, бригадний генерал польської армії, у 1925 році закінчив академію польського генерального штабу, в 1943 році польським лондонським «урядом» призначений заступником коменданта «Армії Крайової», по оперативній частині, після придушення німцями варшавського виступу і здачі «Бур»-Комаровського в полон німцям — командуючим «Армією Крайовою» в Польщі, до арешту перебував на нелегальному стані, в тому, що, будучи керівником польського підпілля, яке проводило підривну роботу в тилу Червоної Армії, вчинив злочини, зазначені в пп. 1—5 формули обвинувачення, тобто злочини, передбачені ст. ст. 58—6, 58—8, 58—9, 58—11 КК РРФСР.

2. **Янковський** Ян-Станіслав Йосипович, 1882 року народження, уродженець Високо-Мазовецького повіту (Польща), поляк, польський громадянин, з вищою освітою, закінчив сільськогосподарський факультет Краківського університету, за спеціальністю інженер-агроном, з квітня 1943 року заступник прем'єр-міністра польського лондонського «уряду» з перебуванням в Польщі. Керівник підпільного польського «уряду». До арешту перебував на нелегальному стані в Польщі.

3. **Бень** Адам Валентійович, 1899 року народження, уродженець м. Варшави, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, закінчив юридичний факультет Варшавського університету, з 1939 року генерал польської армії, з 1943 року міністр польського підпільного «уряду», до арешту перебував на нелегальному стані в Польщі.

4. **Ясюкович** Станіслав Гаврилович, 1892 року народження, уродженець м. Варшави, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, закінчив юридичний факультет Варшавського університету, з 1939 року генерал польської армії, з 1943 року міністр польського підпільного «уряду», до арешту перебував на нелегальному стані в Польщі.

5. **Пайдак** Ян-Антоній Юзефович, 1892 року народження, уродженець м. Варшави, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, закінчив юридичний факультет Варшавського університету, з 1939 року генерал польської армії, з 1943 року міністр польського підпільного «уряду», до арешту перебував на нелегальному стані в Польщі.

6. **Пужак** Казімір Войцехович, 1883 року народження, уродженець м. Тернополя, з вищою освітою, закінчив юридичний факультет Лодзинського університету. З 1921 року генеральний секретар ППС, з січня 1944 року — голова підпільного парламенту «Ради єдності народової».

7. **Звєжинський** Олександр Казімірович, 1880 року народження, уродженець містечка Тушин, Лодзинського воєводства, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, юрист, за професією журналіст, голова партії націонал - демократів «Стронніцтво народове» і віце-президент «Ради єдності народової».

8. **Багінський** Казімір Станіславович, 1890 року народження, уродженець міста Варшави, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, журналіст, заступник голови президії селянської партії «Стронніцтво людове» і віце-президент нелегального парламенту «Ради єдності народової».

9. **Мерзва** Станіслав Францевич, 1905 року народження, уродженець села Бійскупіца, Краківського воєводства, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, юрист, член ЦК і секретар Краківської організації селянської партії «Стронніцтво людове».

10. **Стипулковський** Збігнев Францевич, 1904 року народження, уродженець міста Варшави, поляк, польський громадянин, член президії партії «Стронніцтво народове».

11. **Чарновський** Євген Станіславович, 1904 року народження, уродженець м. Варшави, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, закінчив юридичний факультет Варшавського університету, член президії партії націонал - демократів «Стронніцтво народове».

16. **Стемлер-Домбський** *Йосип Генріхович, 1888 року народження,* уродженець м. Даліна, Львівського воєводства, поляк, польський громадянин, з вищою освітою, заступник директора департаменту інформації польського підпільного «уряду» і керівник відділу книговидавництва цього департаменту, в тому, що, будучи учасниками польського підпілля, яке проводило підривну роботу в тилу Червоної Армії, вчинили злочини, зазначені в п. 6 формули обвинувачення, тобто злочини, передбачені ст. ст. 17—58—8, 58—9, 58—11 КК РРФСР.

В наслідок викладеного у відповідності з п. 7 Угоди, укладеної 26 липня 1944 року між урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Польським Комітетом Національного Визволення «Про відносини між Радянським Головнокомандуючим і Польською Адміністрацією після вступу радянських військ на територію Польщі», підтвердженого потім Тимчасовим Урядом Польської Республіки, всі поіменовані вище обвинувачені, як такі, що підпадають під юрисдикцію радянських військових властей, підлягають відданню до суду Військової Колегії Верховного Суду Союзу РСР.

Складено в м. Москві, червня 14-го дня 1945 року.

Головний Військовий Прокурор Червоної Армії

генерал-майор юстиції
Н. АФАНАСЬЄВ.

Заступник редактора
Ф. ЖУЧЕНКО.

*) Продовження. Початок дивись „Більшовицька зброя" за 20 червня.

**) Друкується в скороченому вигляді.

БМ01898 Адреса редакції: м. Суми, вул. Кузнечна, 2. Телефони: загальний—86, редактора—1-80 Сумська обласна друкарня. Тираж 15000 з. 1105-3

Протокол допроса

1947 г. февраля 26 дня с. Берестовка

Я, оперуполномоченный Липово-Долинского ДОМГБ мл. лейтенант Солохов допросил

Гречаник Мария Дорофеевна 1925 года рождения, уроженка и жительница села Берестовка Л-Долинского р-на Сумской обл. украинка, гр-ка СССР, беспартийная, образования 3 кл., не замужняя, колхозница к-за „Соц. шлях", не судима.

С содержанием ст 89 УК УССР ознакомлена

Гречаник.

Вопрос: Расскажите Вашу биографию?

Ответ: Я, Гречаник Мария Дорофеевна, родилась в 1925 году в с. Берестовка Л-Долинского р-на Сумской области в семье крестьянина-середняка. В 1937 году окончила 3 класса Берестовской школы, после чего работала в колхозе до сентября 1941 года, т.е. до дня оккупации немцами нашего села. Оставшись проживать на оккупированной территории я с сентября 1941 года по 10 октября 1942 года работала в сельхозобщине на рядовых работах. 10.X.42 полицейские объезжали дома и забирали насильно Советских граждан на работы в Германию в том числе была забрана и я. Полицейских, забиравших меня не знаю.

В Германии я работала в городе Цвикау на заводе „Горф", завод танкостроительный, работала я автогено-сварщиком, содержалась в лагере при заводе под охраной. Работала с октября 1942 по день освобождения нас американскими войсками 17 апреля 1945 года. В американской зоне пробыла около месяца, после чего была передана на Совет-

Гречаник.

скую территорию, прибыла на родину 11 июня 1945 года, работаю в колхозе „Соц. шлях" - рядового

Вопрос: Сколько раз задерживались, допрашивались полицией проживая на оккупированной Советской территории?

Ответ: Задержаниям, допросам не подвергалась!

Вопрос: Сколько раз задерживались, допрашивались полицией и другими немецкими органами за период пребывания в Германии?

Ответ: Задержаниям, допросам не подвергалась

Вопрос: Подвергались ли вы допросам со стороны американских властей в Германии?

Ответ: Не допрашивалась

Вопрос: Кого знаете из Советских граждан как Изменников Родине, предателей, пособников немцев

Ответ: Таковых лиц не знаю

Вопрос: Кто может подтвердить Ваши показания?

Ответ: Мои показания подтвердят:

Гречаник Антонина Аполоновна
Бесага Ольга Максимовна
Письменна Ганна Максимовна

все указанные работали вместе со мною на одном заводе, сейчас проживают в с. Берестовка Л.-Долинского р-на Сумской обл

Дополнений не имею, протокол зачитан, с моих слов записан верно в чем и расписуюсь Гречаник.

Допросил оперуполномоченный Липово-Долинского РО МГБ
мл. л-нт
[signature]
/Солохов/

Справка

3

По учетам Л. Долинского РОМВД
Григаник Мария Дорофеевна
1925 г. рожд., урож. с. Берестовки
Л. Долинского р-на, Сумской обл.
не проходит

Нач. Л. Долинского РОМВД
Л-нт [signature] /Духно/.

4

Справка

По учетам Л-Долинского Ро МГБ
гр-н Гречаник Мария Дорофеевна 1925 года
рожд, урож. с. Берестовки Л-Долинского р-на
Сумской обл не проходит

1.03.47

Нач. Л-Долинского Ро МГБ
майор
В Соловьев /Милатин/

Минино
Minino
Болото Мининское
Mininonsuo
Оз. Нурминское
Nukmijärvi
Оз. Максарское
Maksarskojej
Toloksonjärvi
Оз. Толоксо
Оз. Салменское
Salmenj
Оз. Прорывское
Proryvskojej
Оз. Погинское
Krikatsev-Posad
Крикачев Посад
Вишняков Посад
Visnakov-Posad
Оз. Евтигинское
Evtiginskojej
Оз. Каменное
Kivijärvi
Kuikanjärvi
Оз. Гагарье
Pašansuo
Пашский Мох
Оз. Глухое
Kuurojärvi
Pergižnojärvi
Оз. Перижно
Nosonovo
Насоново
Putsnino
Пучнино
Ерофеево
Князево
Knjasevo
Курицыно
Kuritsino
Якшино
Обой
Jaksino
Надкопаньо
Nadkopanjen
Пашский Перевоз
Pašan Perevoziin
Пашский Перев
Pašan Perev
Вет. п.
6700
98
96
02

Берестівка
Рада
Л-Волинського
р-на
Сумской обл.
26/VII-48р.

Справка

Дана за гр. Берестівка Л. Долинского р-на Сумской обл. Гречаник Марія Дарофійовна нар. 1924р. в тім, що тепер по соцстану виходець із сім'ї селянина бідняка. Батьки до революції займалися хліборобством а з 1930р. член к-ну Соцмилях де працюють і до цього часу. В час окупації працювали на рядовім роботом, звязків з німецькими властями немали. В 1942 році тепер мобілізована і відправлена в Германію німецькими властями. Зараз повернулась в Берестівку.

Голова с.р. [illegible]

Секретар [illegible]

Утверждаю
Председатель районной
проверочно-фильтрационной
комиссии

сов. секретно

6

Заключение

„15" V 1947 г. по фильтрационному делу
с. Липовая-Долина

Мы члены проверочно-фильтрационной комиссии
при Л.-Долинском РОМВД рассмотрев фильтрационное
дело на репатриированного советского гр-на Гричаник
Марию Дорофеевну прибывшая к месту постоянного
жительства с. Берестовки, Л.-Долинского р-на
и найдя, что такая проживала на оккупи-
рованной немцами территории и была насильно
угнана в Германию.

Руководствуясь приказом МВД-МГБ СССР № 00706/0268 от 16/XI-1945 года

Постановили

Считать гр-ку Григаник М. Д. проверенной и фильтрационное на нее дело сдать в архив 1-го спецотдела УМВД для хранения и взять его на оперативный учет.

2. Передать фильтрационное дело на гр-ку ... в ...

Для последующей агентурной разработки.

Члены Комиссии:

1. Зам. нач. Л. Доминского РОМВД
мл. л-нт [signature]

2. Нач. Л. Доминского РОМГБ
майор [signature]

№ 11765 454

НКВД СССР

Проверочно-фильтрационный пункт

Город Хыров

Видом на жительство служить не может

Действительно по „1" июля 1945 г.

Удостоверение

Выдано Григайчик Мария Дорофеевна

(фамилия, имя, отчество)

года рождения 1926, место рождения с. Борисовка, Липоводолинск. р-н Сумская обл.

в том, что он по прибытии из Германии

с „28" мая м-ца по „4" июля

м-ца 1945 г. содержался в Хыровск. проверочно-фильтрационном пункте НКВД СССР и следует к избранному месту жительства ст. Сумы Сумской обл.

(указать точный адрес)

Удостоверение по приезде к месту жительства должно быть сдано в местный орган НКВД для получения вида на жительство.

Начальник проверочно-фильтрационного пункта

(подпись)

(печать)

Архивное фильтрацио № 16369

пересмотрено в соответствии с приказом КГБ при СМ СССР № 00750 и оставлено для дальнейшего хранения в архиве в агентурном фонде как на депатр., находившегося в америк. оккуп. зоне

справочном учете.

Пересмотрел оп. уп. 4 отд.

мл. л-т Бабенко

Согласны:

Начальник отделения

4

Нач. отд. УКГБ при СМ УССР по Сумской обл.

п/полковник Шифр (Рябов)

7 " V 1953

ЗАВЕРИТЕЛЬНАЯ НАДПИСЬ

данная дело пронумеровано 7

(семь)

26/XI-92 г.

Должность

Подпись

ЗАВІРЯЮЧИЙ НАПИС

пронумеровано 7 аркушів

(сім)

«10» 01 1993 р.

Посада керівник. справ

Підпис

Перевірено 26.10.2026

Арт 1 С 3803-1